

Umetnost v globalni revoluciji

Gilles Deleuze in Felix Guattari sta v svojem *Anti-Ojdipu* pokazala, kako mašine delujejo le, če so v redu, za razliko od mašin želje, ki se pokvarijo, ko tečejo tekoče in lahko tečejo le, ko ne delujejo pravilno. Umetnost to izrablja z ustvarjanjem skupinskih fantazij, kjer produkcija želje rabi za povzročanje kratkih stikov v družbeni produkciji, za motenje reprodukcije tehničnih mašin in z vnašanjem disfunkcij. A radikalnost umetnosti se konča na tej točki, če ne zmore premagati narcizma ustvarjalca. Takšna umetnost je ne-revolucionarna v izvirnem pomenu besede: ni avtopoetična, se ne vrti, ne teče... Vedno znova crkne v aktu stvaritve, konsumpcije, umetnikovega svetobolnega trenutka. Je navadno blago na policah vsakdana, ki ga lahko odreši le marketing, ki mu pravi »Umetnost«.

Antična umetnost je presegla bogove in nehumano ekskluzivnost polisa. Boginjo tvorijo ženske obline, Antigonina odločitev ruši državo, sužnji so tudi (Aristotlu navkljub) ljudje. Helenistični imperij, in ne polis, bi moral biti Robespierrov ideal. V polisu so postavljali ideal kreposti, ker je bil institucija zatiranja in izključevanja. V resnici pa je bil njegov najvišji dosežek, ki se je izmikal demagogiji, žrebalni stroj, ki je razporejal državne funkcije. Tudi danes bi ta mašina morala biti konsekvantna inštitucija reprezentativne demokracije, ki bi, statistično vzeto, na oblast pripeljala manj kriminalcev in bedakov. Na drugi strani helenistični imperij moderni nikoli ni bil vreden politični ideal. Z njim je bilo konec polisa in demokracije. A ne pozabimo, slednja je bila le nikoli dosežen ideal v sistemu hegemonij. S koncem polisa se za moderna razglabljanja konča tudi politika. Kajti moderna politika je obsesivno fiksirana na državo, na njeno središče in na oblast, ki z vsakim svojim aktom marginalizira občestvo v podložnike. Podložnike, ki so neprijetni v svoji potencialni političnosti, ker se lahko vzdignejo ali pa na volitvah ravnajo nepredvidljivo. Zato jih je treba s tehno-menedžmentom (včasih bi temu rekli »ideologija«, zdaj »politični marketing«) preoblikovati v apolitično volilno mašino, pasivizirati v javno mnenje. Zdi se, da je bilo v helenističnem imperiju, s koncem polisa, konec politike (politične misli in delovanja). Je bila politika odtlej le

samovolja Aleksandra, ki se je potikal neznanu kje? Ali se je politika preoblikovala v sivem polju ne-vladanosti, v polju odsotnosti države? Da se je helenistično življenje utopilo v zasebnosti je blodnja moderne omejenosti politične misli, ki ne more premišljati zunaj države. O enakosti vseh ljudi nista govorila ne Platon ne Aristotel, temveč stoiki. Prav tako so v okolju praktične geografske neomejenosti stoiki utemljili idejo kozmopolita. Pravili so, da idealno državo nosijo s seboj v nahrbtniku. Zato so njihove izkušnje in ideje bližje sodobnim globalnim političnim gibanjem kot ideje filozofov, ki so jih za svoje avtoritete napravili tisti, ki so od razsvetljenstva dalje vzpostavljali monstrem nacionalne države. Nikakor pa ne gre za to, da je Imperij idealnejši od nacionalnega monstuma. Gre le za to, da je za subjekte odpora naravnejši teren boja, kjer ga, s svojim mreženjem iz singularnih izhodišč multitud, preoblikujejo.

Za umetnika je torej pomembno, da ve kaj sploh je tehnična družbena mašina, v katero vnaša ustvarjalne disfunkcije. Transgresija je možna, ko vidiš matriko, ki zamejuje. Res je, da večina umetnikov zabloudi v lastno ustvarjalnost tako, da tava po lastnem življenju. To ustvarjalnemu prispevku oz. transgresiji (umetniškemu delu ali dejanju, če hočete) ne jemlje veličine, ustvarjalcu pa vsekakor jemlje dah. Od tod enačenje umetnika s svetoboljem. Večji kot je luzer bolj obetavno (posthumno) kariero ima. Tehniki družbene mašine lovijo moteče produkte mašin želje in jih postavljajo na svoje mesto; v institucijo Umetnosti. Depolitizirana disfunkcija izgubi na radikalnosti, preneha biti grožnja, je kvečjemu le še eksces, čudaštvo, eksot... Izumljanje življenja, umetnost v pravem pomenu besede, izgubi uporniško idejo in smoter, je uporniško le še brez razloga, njeni akterji so zapozneli pubertetniki. Sistem takšne disfunkcije ne integrira po neki naravni nujnosti, temveč zato, ker se mu želeče mašine pre-pustijo. Lenoba in strahopetnost.

Sistemska normalizacija produkcije disfunkcij je lahko preventivna, kot na primer izobraževanje umetnikov ali reaktivna, kot je to trg umetnin, ki ga je treba razumeti najširše, kot diskurz, rituale in administriranje okusa. MTV, umetniške akademije, Hollywood, Cankarjev dom, avtorske agencije, časopisne kolumne, bifeji in dilerji zmorejo prebaviti vsakršno izživanje, ki ga je rodilo blodenje ustvarjalca po lastnem (in samo njegovem!) življenju. Antičnemu ustvarjalcu je polis dal priložnost, da ga je ta zlorabil tako, da je stvaritev preživela na ruševinah. Tudi renesančnik je Cerkev zlorabil v tej meri, da lahko danes tudi pogani zahajamo v njene hrame občudovati blasfemično čaščenje Človeka. Imperij je še večja priložnost v primerjavi s polisom in Cerkvijo. Ne glede na mehanizme normalizacije, saj so bili ti v prejšnjih časih še bolj okrutni. Kot venomer, štejeta le pogum in odločnost. To ni pre-držnost, ki ji zmanjka pametnega umerjenja, se izgublja v postmodernem anything-goes. Je projekt. Stvaritev situacij. Je radikalna mašina, ki je ni mogoče ujeti, ker je mnogotera, razpršena, nestalna in pospešujoča. Predvsem pa militantno politična.

Kaj je militantna političnost? Osvobajanje od imperativov liberalnega kapitala, demokratične države, humanitarnega militarizma itd. Je rekuperacija dostojanstva. Etika. In ko se borimo za svet mnogoterih svetov nam ne gre za multikulturalizem, kjer kulturo enačijo z Nacijo. In politika ni boj za osvojitve oblasti, iz katere bi administrirali svet po svoji podobi. Gre za odpiranje prostorov in časovnosti, ki omogočajo srečevanje in občevanje. Vsakršno takšno odpiranje ruši zapiranje in onemogočanje, ki sta *raison d'être* obstoječega neoliberalnega sistema. Na obronkih Barcelone je zasedniška skupnost pritegnila bližnjo revno soseseo v obdelovanje bioloških vrtov. Argentinski *piqueterosi* zasedejo poti, kjer poteka oskrba nakupovalnih megacentrov in izsilijo, da med reveže bližnje četrti razdelijo božične pakete s hrano. Projekti prostega programja na medmrežju združujejo kreativne skupine, ki nam ponujajo orodja, s katerimi množimo in ustvarjamo nove svetove. Copyleft in ne copyright! V oddaljenih gorah staroselci zbirajo svoje tradicionalno vedenje zdravilstva in ga združujejo z zahodno medicino ter preganjajo farmacevtske biopirate, ki hočejo ukrasti in patentirati njihovo vednost. Brazilski kmetje brez zemlje zasedajo posestva, kamor naseljujejo ljudi iz favel in jih učijo rekonstruirati skupnost. Socialni centri v Italiji so okupirane opuščene tovarne, prostori ustvarjalnosti in zabave mladih, politična oporišča, kjer se mobilizirajo akcije. Lokalne občinske oblasti v Gradišču na Soči so podprle množične demonstracije in pravno ovirale odprtje taborišča za migrante. Aktivistom Indymedie je lastni medij, ki je nepogrešljiv politični forum sodobnih gibanj (in tarča brutalnih napadov oblasti), najboljša kritika vladajočih medijev. Militantna političnost je neopisljiva zato, ker je permanentna transgresija Imperija in lahko sega vse do zagovarjanja pravic živali in rastlin. Sem sodi tudi babica, ki vkuhava marmelado, da bi svoje vnuke rešila pred množico konzervirajočih in barvitih E-jev.

Umetniško ustvarjanje, ki hoče ubežati normalizaciji in integraciji, mora imeti v zavesti to transgresijo, kar pa ne pomeni, da je njena naloga opisovati jo. Dovolj je, da je. Tu je neka formna identiteta, ki politiko odrešuje Države in ustvarjalce Umetnosti. Lahko se vrnemo k izumljanju življenja, ki se lahko dogaja kot preživetje znotraj ali preboj onkraj. Z vso odgovornostjo, z etiko, ki se utemeljuje v refleksiji boja. S to zavestjo se ne gradi vseobsegajoča alternativa, ki po krščansko svet razcepi na dobro in slabo. Ne smemo nasesti logiki dihotomije, ki je konstitutivna za anti-humano mašino. Vnašajmo mnogoterost! Manu Chao je s prijatelji imel koncert v Križankah, potem pa je do jutra iz-življal svojo glasbo na Metelkovi. Tako radikalno, a vendar drugače, kot tisti, ki se odloči, da bo svojo glasbo omejil v zaprt kotiček alternative. Barcelončan se je zavestno priključil militantni političnosti. Tudi s pretakanjem finančnega izplena iz pop kulture v uporniške skupnosti. Ustvarjanje ne gradi novega sveta izza okopov in velikih front, kjer bi hranilo svoje svetobolje v porazih proti vsemogočnemu sistemu. Je bistveno bolj radostno, gibljivo, izmikajoče

in neulovljivo. Ne da se ga definirati. Uide iz vseh galerij in festivalov. Dež ga opere s pločnikov. Njegovi prostori se odprejo nenadoma in zunaj uveljavljenih središč. Festival politično nekorektnega filma na Metelkovi, ali v Novem mestu, ali v Izoli, zdaj pa po stotih letih še v Grossmanovem Ljutomeru. Nove digitalne tehnologije nas vse naredijo za potencialne filmarje. Gmajnini taktični mediji so dokumentirali, kar bi naivna, a okrutna nacionalna oblast rada skrila. Izbrisani naredi dokumentarec o izbrisnem. Digitalni kratki filmi, polni iskrivosti in duhovitosti, se izmikajo opredelitvi. So »kr neki«. In oglejmo si kdaj kakšen turški znanstveno fantastični film, ki ironizira hollywoodskega, ki zaradi tega nič ne izgubi na svoji odličnosti.

Parazitirajmo, vnašajmo disfunkcije, potikajmo se kot nomadi, posedajmo brez razloga, udarimo nenadno kot gverilci, zidajmo v peskovnikih, plenimo po copyrightih, skrijmo se v ekstatični Sion, kompostirajmo sistem!